



om begivenhedsforløbet; det er netop således, det vil gå den, der hører fablen i "Oidipus". At opnå denne virkning blot ved den ydre fremførelse er mindre kunstnerisk og er afhængigt af de udgifter, der ofres herpå. De, der med ydre virkemidler fremkalder ikke rædsel, men blot en chokvirkning, har ikke nogen føling med, hvad en tragedie er; thi man kan ikke forlange, at tragedien skal fremkalde en hvilken som helst nydelse, men kun den, som er specielt knyttet til den. Da det nu er digterens opgave ved sin efterligning at frem-

kalde den nydelse, som kommer af medynk og rædsel, så er det klart, at denne virkning må lægges ind i selve handlingen. Lad os derfor undersøge, hvilke begivenheder der vækker vor rædsel, og hvilke vor medynk.

Handlinger af denne art må nødvendigvis udspilles enten mellem personer, som står hinanden meget nær, eller mellem fjender, eller mellem personer, hvor ingen af delene er tilfældet. Hvis nu én skader sin fjende, er der ikke heri noget, der vækker medynk hverken i selve handlingen eller i forberedel-

sen deraf, lige bortset fra det håndgribelige gerningsøjeblik. Det samme gælder om personer, som hverken står hinanden nær eller er fjender. Hvis derimod de ulykkelige begivenheder udspilles mellem personer, der står hinanden nær, som når en broder dræber eller har til hensigt at dræbe sin broder, en søn sin fader, en moder sin søn, en søn sin moder, eller der sker noget andet af den art, så har vi netop en handling af den slags, som digteren bør opsøge.

## Sofokles KONG ØDIPUS, 425 f. Kr.

På dansk ved Jørgen Mejer og Søren Ulrik Thomsen. Vindrose 1990

Ødipus, som er konge i Theben, får at vide, at den pest, der er udbrudt i byen, skyldes det uopklarede mord på hans forgænger. Opklaringen af mordet medfører, at Ødipus må indse, at han selv er morderen, at den myrdede er hans fader, Laios, og at han selv har giftet sig med sin moder, Jokaste.

### 3. korsang

KOR - Gid lykken må være med mig,  
så længe jeg lever, som guderne ønsker,  
så længe jeg følger de hellige love,  
der gælder overalt og for alt, som lever.  
Det er stærke love - hele himlen dækker de,  
for de kom fra Olympen,  
der svæver som en evighed højt over verden:  
Ikke én eneste af dem er skabt af et menneske,  
men af guder, som ikke blev født til at dø -  
derfor skal lovene heller aldrig  
slettes og glemmes og dø som vi.

Hovmod skaber kun tyranner -  
men hvis en arrogant og indbildsk regent  
vælder sig rundt i luksus og magt  
og tænker mere på, om han mon selv er en gud,  
end om han handler i tide til gavn for folket,  
så styrter han ned fra sit høje stade,  
netop idet hans magt kulminerer:

og selv om han falder med begge ben på en massiv  
klippe,  
forstøver den ham og forsvinder som pulver i vinden.  
Sådan en mand er en kynisk stræber, men jeg beder  
guderne om  
at støtte de mænd, som stræber efter at frelse Theben:  
For mig vil guderne altid stå som dem, der virkelig  
hjælper.

Hvis et menneske gennem hele sit liv  
og alt, hvad han gør og alt, hvad han siger,  
foragter og håner alle, han møder,  
hvis han selv har fordel af at være urimelig over for  
andre,  
er svinsk i sin adfærd  
og ikke kan holde fingrene fra det, som er urørligt,  
hvis han lever uden at frygte retfærdigheden  
og uden ydmyghed over for det, som er større end os  
alle tilsammen,

6 Olympen: gudernes bolig

28 frelse Theben: fra den pest, som er udbrudt på grund af det uopklarede mord på Ødipus' fader Laios.

	gid så en frygtelig skæbne må straffe ham for hans sindssyge hovmod.	55	eller til noget andet orakel. Nej, jeg bønfalder dig, almægtige Zeus, du, der hersker i hele verden, hvis du virkelig er så stor, som man siger, så kan du ikke slippe dette af syne blot et sekund.
45	Hvis et menneske tér sig sådan, hvem kan så forhindre, at guderne knuser hans knogler?		De gamle spådomme om Laios bli'r langsomt glemte, man går bare let hen over dem og viser ikke Apollon ære.
	Jeg spørger, for hvis den slags kan regnes for helt i orden,	60	
	hvorfor så danse til gudernes ære?		Alting forfalder: Skridt for skridt bryder troen på guderne sammen.
50	Hvis denne profeti ikke bli'r til virkelighed for øjnene af hele verden, så rejser jeg aldrig mere til Delfi, Jordens hellige navle,	65	

53 Delfi: det hellige sted i Grækenland, hvor menneskene kunne få spådomme om fremtiden, og hvor Ødipus fik sin skæbne forudsagt.

56 Zeus: grækernes øverste gud

60 Laios: Ødipus' fader og før ham konge i Theben

61 Apollon: guden, hvis spådomme formuleres af oraklet i Delfi

#### 4. epeisodion (uddr.)

	ØDIPUS (kommer ind) - Hvad vil du mig, kære Iokaste?		
	IOKASTE - Lyt til manden her og sig mig, hvor meget du så giver for gudens profetier.	30	ning, kommer lettest gennem livet. ØDIPUS - Alt det, du siger, lyder rigtigt nok, men selv om du har ret, er jeg nødt til at tænke på, at min mor stadig er i live.
5	ØDIPUS - Hvem er han? Hvilke nyheder har han at fortælle mig?		60 ØDIPUS - Du har ret, min elskede, hvorfor i alverden skal vi lade os forblænde af lyset fra Delfi eller tro, vi kan tolke de skrigende kragers kredsen. De varslede, at jeg skulle slå min far ihjel, men nu er han død helt af sig selv, og jeg står her stadig og stadig uden så meget som at have strejft mit sværd.
	IOKASTE - Lad nu være med at tænke mere på det.	35	Medmindre han blev syg af længsel efter mig, er jeg uden skyld i hans død; alle de intetsigende orakler er begravet med ham.
10	ØDIPUS - Men jeg kan ikke lade være med at tænke på det med min mors seng. Mener du ikke, at jeg har grund til at frygte at nærme mig den?		IOKASTE - Er det måske ikke det, jeg hele tiden har sagt?
	IOKASTE - Når det alligevel er tilfældigheder, der styrer livet, og når ingen profeti kan forudsige tilfældighedernes kæde, hvorfor så være bange? Det er klogest at tage tingene, som de kommer, og bære dem så godt, man nu kan.	40	70 ØDIPUS - Jo, det er, men jeg var skræmt fra vid og sans.
15	Hold op med at være bange for, at du skal blive gift med din mor: Mange mænd har ikke bare drømt, at de var i deres mors favn, men at de var helt inde i hele hendes varme. De, der vælger at mene, at den slags er uden betyd-	45	
20			MAND FRA KORINTH - Hvis det er det, du først vil ha' klarlagt, så kan jeg forsikre dig om, at han er død.
		50	ØDIPUS - Blev han ramt af sygdom eller af forrædere?
25			MAND FRA KORINTH - Der skal ikke meget til, før en gammel mand sover ind.
		55	ØDIPUS - Han døde altså af sygdom, den stakkels gamle mand?

3 Manden her: en budbringer fra Korinth, Ødipus' opvækststed, i tekststykket = mand fra Korinth

42 Polybos: Ødipus' plejefader; opfattes her af sendebud og Ødipus som Ødipus' rigtige fader.



# Sofokles

## ANTIGONE, 442 f. Kr.

Oversat af Niels Møller. Gyldendal, 1982.

Der har været krig i den græske by Theben, som tragedien foregår i. Antigone og Ismene er søstre, og deres brødre Eteokles og Polyneikes har kæmpet mod hinanden om magten i Theben. De er begge døde i kampen, og Kreon, onkel til de fire søskende, forbyder, at Polyneikes bliver begravet, da han med hjælp udefra har angrebet sin fædrene by. Antigone går imod dette, og som straf lader Kreon hende levende begrave. Kreon fortryder dog, men for sent. Antigone har taget sit eget liv.

*Morgendæmring. Antigone og Ismene kommer ud fra kongsgården.*

5 ANTIGONE - O, søster min, Ismene! os har fælles nød forenet; al den kval, der fulgte Oidipus, hvor har den ramt os to, de sidste af hans hus! Der er ej til den smerte, ikke det fordærv, og ingen skam og skændsel, sorg på nogen vis for dig og mig, der ikke drog mit blik forbi.

10 Og hvad er nu den lov, de siger, hærens drot har ladet nys forkynde over land og by? Fornam du - har du hørt det? Eller véd du ej, hvad ondt mod vore venner ruller frem!

15 ISMENE - Der bares intet ord om vore venners færd, ej ondt endmindre godt, Antigone, til mig, ak, siden tvende brødre reves os to fra - begge på én dag dræbte ved hinandens hånd! Fra den tid Argoshæren nu i denne nat drog bort og flygted, véd jeg intet ydermer, har ingen lykke kendt og ingen større sorg.

20 ANTIGONE - Det tænkte jeg; og derfor hented jeg dig ud til enetale med mig her for husets dør. ISMENE - Hvad er det dog, du dér urolig ruger på? ANTIGONE - Han, Kreon, under jo ikke bedre brødre

25 grav; den ene gav han ære, den anden blodig skam: Eteokles lod han jorde, som sig bør, så han vil gå med fred og hæder ind i dødens land. Men å! den arme døde Polyneikes' lig!

30 De råber: ve enhver, som dækker ham med muld og klager for den døde; han skal ligge hen ugrædt og uden grav, til rov for den vilde ørn, der spejder skarpt og slugent mod den søde brad! Så lyder nu den brave Kreons bud til dig -

35 og mig, ja visselig mig! ... han lod det råbe ud og kommer nu og melder det højlydt her påny til dem, der véd det godt! Og hvad han truer med

er ikke småting: den, der handler mod hans bud, venter, i alles åsyn, steningsdødens straf. Nu véd du, hvad det gælder: lad da se, om du er ædel eller fej af ædel stamme født.

ISMENE - Men når det har sig så, hvormed formår jeg da at gøre noget for os, enten løst eller fast?

ANTIGONE - Ja, - vil du virke modig med og stå mig bi?

45 ISMENE - Hvad drister du dig til? Hvad tænker du dog på?

ANTIGONE - Kom og tag ved med mig og let den dødes lig.

ISMENE - Tænk du på at jorde én mod landets lov?

ANTIGONE - Min broder, ja, og din, når du da ikke vil: mig skal ej døde dømme for forræderdåd.

ISMENE - Usalige dog! når selve Kreon det forbød!

ANTIGONE - Hans bud kan ikke gælde mod min hellige pligt.

55 ISMENE - Ak, husk dog, kære søster, på, hvor dybt forhadet, i gru og vanry fader dreves mod sin død, da han med egne hænder røved sig sit syn, fordi han drog sin brøde selv i dagen frem; derpå hans viv og moder - ve, de to var én! - i tvunden løkke slukked skændselsfuldt sit liv; og siden begge brødre på den samme dag usalig selv har ødet deres eget blod og faldt i striden sammen for hinandens hånd.

65 Og nu vi to, der ene er tilbage, tænk, hvor vi forgår i skændsel, når med fuldt beråd vi trodser landets love eller fyrstens magt. Og du skal også mindes, vi er ikkun født som kvinder og tør ikke stride mænd imod; og da vi jo må vige for vor overmand, har vi at lystre her og selv i værre sag. Derfor vil jeg med bøn til dem i jordens dyb, at ej de vredes over, hvad jeg gør af tvang,

70

5 Oidipus: Ødipus er de to søstres fader. Deres moder er samtidig Ødipus' moder. Da sandheden går op for ham, blinder han sig selv, og deres moder begår selvmord.

10 hærens drot: kong Kreon, søstrenes onkel

12 fornå du: har du fået at vide

18 Argoshæren: Polyneikes angreb sin egen by med hjælp fra en fremmed hær.

33 brad: bytte

62 tvunden: snoet

66 beråd: bevidsthed

- lyde, hvad magten byder. For jeg véd så vel:  
 75 at gøre ydermer er ikkun ufornuft.  
 ANTIGONE - Jeg trygler ikke - ja, om nu du bød dig til,  
 godvillig lod jeg ikke dig gå med til hjælp!  
 Tro du kun det, du lider bedst! Men ham vil jeg  
 begrave. Når det lykkes, da er døden blid.  
 80 Da vil med ham jeg kærlig hvile, kær for ham,  
 for hvad jeg fromt forbrød. Og det er længer tid,  
 jeg har at tækkes hine hist end disse her.  
 Thi evig vil jeg være dér. Men du, gå du  
 og spot kun guders hellige lov, om du har lyst.  
 85 ISMENE - Jeg håner intet helligt; men at bruge vold  
 mod loven: det har jeg slet ingen evne til.  
 ANTIGONE - Ja, tag du det til påskud; jeg vil nu  
 gå bort  
 og tue mulden over min dyre broders lig.  
 90 ISMENE - Å, hvor jeg ængstes for dig, arme, arme du.  
 ANTIGONE - Vær ikke angst for min skyld; hyt du  
 kun dig selv  
 ISMENE - Lad så dog ingen vide noget om dit værk,  
 men dæk ham til i dølgsmål: jeg vil være tavs  
 95 ANTIGONE - Nej, nej, tal ud! Du ildner mer mit had,  
 ifald  
 du tier og ikke nævner det åbent for enhver.  
 ISMENE - Din sjæl er hed som luer, hvor kulde var  
 behov.  
 100 ANTIGONE - Jeg gør vel deres vilje, hvis gunst behøves  
 mest.  
 ISMENE - Ja mon? Du griber altid mod det, du ej kan  
 nå'.  
 ANTIGONE - Vist ej! Jeg holder inde, ifald jeg ikke  
 kan.  
 105 ISMENE - Men man bør slet ikke hige mod for høje mål.  
 ANTIGONE - Hvis så du mener, høster du kun min  
 foragt  
 og had derhos af ham, der døde; og med ret.  
 110 Lad du mig og min dårskab ikkun døje det,  
 du ræddes for så såre. Thi jeg lider ej  
 så tung en straf, at ej jeg får en herlig død.  
 Ud til højre.  
 ISMENE - Ja, vil du, gå da! ... Og går du end i dårefærd,  
 er dog for dine kære din gerning from og kær.  
 115 Ind i huset.

81 forbrød: gjorde mig skyldig i  
 82 tækkes: behage

94 i dølgsmål: i det skjulte

# Aristofanes

## LYSISTRATE

### eller Kvindernes Oprør, 411 f. Kr.

Oversat af Otto Foss og Erik H. Madsen. Hans Reitzels Forlag, 1984.

Der er krig i Grækenland. Lysistrate, en kvinde i Athen, forhindrer fortsat krig ved at overtale kvinderne til en fælles ed: de skal holde sig seksuelt fra mændene, indtil freden er sluttet. Det bliver den til sidst, men forinden har kvinderne forskanset sig; i det følgende uddrag lader Lysistrate dog Myrrhine få besøg af sin mand Kinesias på den betingelse, at Myrrhine ophidser ham til det yderste uden at gå i seng med ham for at få ham til at love ikke at gå i krig mere.

#### 1. uddrag

- LYSISTRATE - Vel mødt, kære ven! Det navn er ikke  
 uden klang  
 hos os, et skær af ædelt ry omstråler dig.  
 5 "Kinesias" - det er omkvæd i din kones mund.  
 Får hun et æg, et æble, sukker hun: oh gid  
 jeg ku dele med Kinesias  
 KINESIAS - For himlens skyld -  
 LYSISTRATE - Ja sød, det er hun. Falder talen  
 10 mellem os  
 på mænd, så er hun den der slår os andre ud:  
 "Alt er den bare luft mod min Kinesias."
- KINESIAS - Kald på hende i en fart  
 LYSISTRATE - Små slag. Hvad gir du mig?  
 15 KINESIAS - Hvad jeg gir? Ja - jo - øh - du kan få hvad  
 du vil ha.  
 Den her - det er hvad jeg har. Men den er klar til brug.  
 LYSISTRATE - Godt, jeg går ind og kalder.  
 KINESIAS - Ja, men før end straks!